

Nr 71

Utlåtande i anledning av motion om fördjupad företagsdemokrati vid de statsunderstödda teatrarna.

I motionen II: 24 av herr *Bergman* yrkas att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att frågan om fördjupad företagsdemokrati inom de statliga understödda teatrarna blir föremål för en särskild utredning.

Yttranden över motionen har inhämtats från Teatrarnas riksförbund, Svenska teaterförbundet och Svenska musikerförbundet. De båda sistnämnda organisationerna har avgivit ett gemensamt yttrande.

Motionen

Vid de statsunderstödda teatrarna har, framhåller motionären, frågor om företagsdemokrati aktualiserats när det gäller val av repertoar och utformning av produktionen, avgöranden som i andra företag normalt träffas enbart av företagsledningen. Ur ett auktoritärt uppbyggt system med lång tradition har vid teatrarna kollektiva arbetsformer utvecklats. Produkter som alltigenom är ett resultat av kollektivt arbete presenteras, och repertoarplanerna växer fram ur debatter inom repertoarråd som valts av personalen. Förebilder utifrån har, påpekas det, inte stått att hämta när det gäller företagsdemokrati för det egentliga teaterarbetet. De ändrade arbetsformerna har vitaliserat teaterlivet, säger motionären, och det bör därför vara angeläget att finna former som kan praktiseras av samtliga statsunderstödda teatrar. Efter att ha erinrat om att flertalet teatrar som erhåller statsbidrag har kommuner som huvudmän och att utöver kommunerna andra instanser kan utse styrelseledamöter konstaterar motionären att statens bidrag är helt avgörande för teatrarnas verksamhet och att det därför är naturligt att statsmakterna behandlar frågor som är gemensamma för dessa teatrar, sålunda även frågor om företagsdemokrati. En genomgång av vunna erfarenheter kan, anser motionären, ge underlag för prövning av frågan om enhetliga regler är av värde för teaterverksamheten och bör ställas som villkor för statsbidrag.

Uppgifter i anslutning till motionen

Teatrar med statsunderstöd

Statsunderstöd utgår för närvarande till följande teatrar: Dramatiska teatern, Operan, Svenska riksteatern (med fasta ensembler på flera olika 1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 8 saml. Nr 71—72*

håll i landet), stadsteatrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping-Linköping, Hälsingborg, Borås och Uppsala, Stora teatern och Folkteatern i Göteborg samt Norrbottens länsteater.

Betänkandet »Samråd»

Den av Teatrarnas riksförbund, Svenska teaterförbundet och Svenska musikerförbundet tillsatta »Kommittén för främjande av samarbetet inom teater- och orkesterområdet» framlade i september 1969 ett stencilerat betänkande med titeln »Samråd», vari förekommande former för samarbete mellan arbetsgivare och arbetstagare vid teatrarna kartlades och vissa rekommendationer utfärdades. I betänkandet redogörs för teaterverksamhetens legala förutsättningar, i praktiken förekommande samarbete inom den legala ramen, företagsnämndsavtalet för teatrarna och tillämpningen av detta i praktiken. Av redogörelsen framgår att samtliga statsunderstödda teatrar har något slags råd i form av t. ex. skådespelarråd, personalaråd, repertoarråd eller tekniskt råd; på några håll förekommer också stormöten. Kommitténs rekommendationer gäller bl. a. omfattningen av teaterstyrelsens representation i företagsnämnden, mandatperioderna för och ersättningen till nämndens ledamöter samt protokollföringen i nämnden.

Remissyttrandena

En avtalsfäst företagsnämndsverksamhet förekommer, meddelas i remissyttrandena, vid de statligt understödda teatrarna sedan 1946. Fr. o. m. den 1 juli 1968 är denna verksamhet reglerad i enlighet med företagsnämndsavtalen mellan SAF och TCO respektive SAF och LO men med viss bransch Anpassning på sätt som förutsatts i dessa avtal. Den väsentliga bransch Anpassningen utgörs, säger *Teatrarnas riksförbund*, av en överenskommelse 1967 mellan riksförbundet å ena sidan samt Svenska teaterförbundet och Svenska musikerförbundet å den andra att de s. k. skådespelarråden skall inlemmas i företagsnämndsverksamheten. I dessa råd brukar främst repertoarpolitiken behandlas; utrymme har sålunda tillskapats för de anställda att genom nämndverksamheten påverka repertoarens och produkternas utformning.

Även i ett annat avseende har, säger teatrarnas riksförbund, teatern gått förhållandevis långt när det gäller att öppna vägar för de anställdas medinflytande. I så gott som samtliga teaterstyrelser sitter i dag representanter för de anställda. Detta förhållande är emellertid icke resultat av överenskommelsen mellan parterna utan går tillbaka på olika former av offentlig-rättsliga avgöranden.

Företagsnämndsverksamheten är, yttrar riksförbundet vidare, ett uppmärksammat och också betydelsefullt inslag i dagens teaterbild. Riksförbundet erinrar i detta sammanhang om betänkandet »Samråd» och uttalar att företagsnämndsverksamheten vid teatern enligt dess mening är förhål-

landevis väl utredd. Riksförbundet säger sig dock inte ha några invändningar mot att den föreslagna utredningen företas och förklarar sig berett att medverka i denna.

Svenska teaterförbundet och *Svenska musikerförbundet* framhåller att företagsnämndsavtalet för teatrarna anpassats efter de olika teatrarnas situation och att särskilda former för inflytande skapats genom artistråd och liknande. På den allra senaste tiden har ytterligare framsteg gjorts, säger förbunden och nämner som exempel en lokal överenskommelse rörande tillämpning av 1966 års företagsnämndsavtal vilken våren 1970 trätt i funktion vid Göteborgs stadsteater. Denna överenskommelse — som stadgar om allmänna möten på arbetstid minst sex gånger per år för all fast anställd personal vid teatern jämte teaterns styrelse — betraktas, uppger förbunden, bland teateranställda vid övriga teatrar i landet som ett bevis för att betydande framgångar kan nås genom fackligt arbete, något som även förbunden säger sig ha erfarenhet av. Detta understryker enligt deras mening vikten av att frågor om medbestämmanderätt på arbetsplatsen även i framtiden först och främst löses på facklig väg och att formerna för arbetet får växa fram naturligt.

Motionärens intresse för företagsdemokratins former vid de statsunderstödda teatrarna betraktas av förbunden som i grund positivt. De finner det emellertid diskutabelt att dessa former skulle göras till föremål för regleringar från statliga eller andra myndigheters sida. Motionärens antydning att staten efter utredning eventuellt skulle utfärda regler om företagsdemokrati vilka skulle ställas som villkor för statsbidrag reagerar förbunden bestämt emot. En sådan uppläggning kan i vissa hänseenden, säger de, uppfattas som hämmande på demokratin och begränsa teatrarnas utveckling. Konsekvenserna härav för det fackliga arbetet skulle kunna bli ödesdigra.

Förbunden förklarar att de inte betraktar de hittills uppnådda resultaten på företagsdemokratins område som slutgiltigt tillfredsställande på någon teater, utan ser dem som ett första steg mot förverkligande av företagsdemokratin i takt med medlemmarnas stigande intresse för dessa frågor.

I anslutning härtill anförs:

Om begrepp som medbestämmande och företagsdemokrati skall få någon reell innebörd, måste de utsträckas till att gälla produktens framställning. De steg i den riktningen, som de kollektiva arbetsformerna vid teatrarna inneburit, är utomordentligt värdefulla och medverkar på ett avgörande sätt till att bryta ned auktoritära beslutsformer inom företagen. En utredning av det slag som motionären förespråkar skulle kunna inverka hämmande på både det kollektiva arbetet och på andra företagsdemokratiska strävanden. Hänvisningar till pågående utredningsarbete skulle till exempel alltför lätt kunna tas till intäkt för en försening av genomförandet av medbestämmanderätt på arbetsplatserna. Detta skulle i hög grad inverka förlamande på det fackliga arbetet, både lokalt och centralt.

Förbunden nämner betänkandet »Samråd» och anför att en eventuell behövlig komplettering från statligt håll av den däri redovisade kartläggningen skulle kunna ske genom kulturrådet. En utredning i enlighet med motionärens intentioner anser sig de båda förbunden inte kunna tillstyrka.

Utskottet

I sitt föregående utlåtande, nr 70, har utskottet yttrat sig över ett antal motioner vari företagsdemokratins problem behandlas med generell räckvidd. Den nu föreliggande motionen tar upp frågan om företagsdemokrati inom ett speciellt område, de statsunderstödda teatrarna. Motionären hänvisar till den utveckling mot ökad kollektiv verksamhet och ökad medverkan från personalens sida i planering och beslutsfattande som gjort sig märkbar inom teatrarna. Resonemanget i motionen går ut på att fastare former för personalens medinflytande bör komma till stånd och tillämpas vid alla teatrar samt att staten såsom finansär av teaterverksamheten bör engagera sig i strävan att uppnå en mera utvecklad företagsdemokrati, eventuellt genom att uppställa särskilda statsbidragsvillkor.

Av de uppgifter som utskottet redovisat tidigare i detta utlåtande framgår att reformverksamheten på företagsdemokratins område inom teatrarna är relativt väl utvecklad. Inflytande för personalen har skapats genom samrådsorgan som i olika former förekommer vid alla de statsunderstödda teatrarna. Arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna på området tycks vara intresserade av en vidare utveckling av samarbetet; härom bär bland annat det år 1969 framlagda betänkandet »Samråd» vittne. Enligt de principer som utskottet angivit i sitt utlåtande nr 70 bör arbetet på att åstadkomma en fördjupad företagsdemokrati främst ligga i arbetsmarknadsparternas händer. Att staten som villkor för statsbidragsgivning skulle uppställa tillämpning av vissa samrådsformer etc. framstår som föga tilltalande.

Aberopande vad här anförts hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionen II: 24.

Stockholm den 1 december 1970

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Lundin (s), Strandberg (m)*, Larfors (s), Annerås (fp), Thorsten Larsson (cp)* och Brundin (m);

från andra kammaren: herrar Regnéll (m), Franzén i Motala (s), Börjesson i Glömminge (cp), Rask (s)*, Haglund (s), Fridolfsson i Rödeby (s)*, Stridsman (cp)* och Hyltander (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.